

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1



Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

Онуфрієнко Дар'я Віталіївна	
До питання про умови праці педагогічних працівників	520
Опара Наталія Геннадіївна	
Особливості правового регулювання заробітної плати журналістів . . .	523
Сидоренко Анатолій Олександрович	
Щодо сутності соціального захисту членів сімей військовослужбовців	525
Соколов Дмитро Сергійович	
Щодо перерахунку пенсій осіб, звільнених з військової служби	527
Ступакова Інна Гаврилівна	
Нормативне закріплення права працівника на захист своїх трудових прав та інтересів	530
Тішко Дмитро Анатолійович	
Акти МОП про викорінення насильства та домагань у сфері праці: зміст і значення	532
Тодоріка Костянтин Володимирович	
Ознаки соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ	534
Точило Катерина Сергіївна	
Щодо необхідності законодавчого врегулювання контролю роботодавця за виконанням працівниками трудових обов'язків	538
Циганок Володимир Миколайович	
Грошове забезпечення – базис матеріального забезпечення військовослужбовців	541
Юзишен Максим Сергійович	
Служба у Службі безпеки України як різновид найманої праці	543

СЕКЦІЯ 11

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, АГРАРНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Харитоновна Тетяна Євгенівна,	
Григор'єва Христина Антонівна	
Юридичні трансформації публічного адміністрування агробізнесу в Україні: еволюція чи проблема?	547
Гавриш Наталя Степанівна	
Правові питання охорони ґрунтового покриву України в умовах збройної агресії Російської Федерації	550
Годованюк Андрій Йосипович	
Європейські орієнтири розвитку бджільництва	553
Канівець Людмила Анатоліївна	
Здійснення екологічних прав в умовах глобальних викликів	556
Платонова Євгенія Олегівна	
Правові новели припинення права власності на землю іноземних суб'єктів	560

конкретні заходи забезпечення ефективного запобігання та захисту від низки неприйнятних форм поведінки та практик. Передбачені нормами цих актів невідкладні заходи розраховані не тільки на періоди спалаху COVID-19 та після нього, а є необхідними «задля стабільного відновлення і посилення життєстійкості перед загрозою майбутніх криз» [2].

Список використаних джерел:

1. Конвенція МОП № 190 та Рекомендація МОП № 206. Короткий огляд. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---gender/documents/briefingnote/wcms_752224.pdf
2. Конвенція МОП № 190 про викорінення насильства та домагань у сфері праці 2019 року: 12 способів, у які вона може підтримати заходи реагування на COVID-19 і подальше відновлення : Інформаційна записка МОП, травень 2020 року. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---gender/documents/publication/wcms_750459.pdf

Ключові слова: насильство та домагання, викоріння насильства та домагання, сфера праці, акти МОП.

Key words: violence and harassment, eradication of violence and harassment, field of work, acts of ILO.

ТОДОРІКА КОСТЯНТИН ВОЛОДИМИРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри трудового права та права соціального забезпечення*

ОЗНАКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЛЮДЕЙ, ЯКІ ЖИВУТЬ З ВІЛ

У сучасних умовах боротьба з синдромом набутого імунodefіциту (СНІД) – особливо небезпечною інфекційною хворобою, що зумовлена вірусом імунodefіциту людини (ВІЛ), визнана одним з пріоритетних завдань держави. Для подолання ситуації, що склалася, нашою державою продовжують вживатися заходи щодо подолання епідемії ВІЛ/СНІДу, попередження його поширення та забезпечення належного соціального захисту інфікованих осіб. Проте ефективність соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, може бути забезпечена лише шляхом реалізації системної та послідовної політики у цій сфері. Не останнє місце у цьому сенсі займає понятійно-категоріальний апарат.

Поняття соціального захисту, зокрема й людей, які живуть з ВІЛ, не дістало свого легального визначення та по-різному характеризується у науці права соціального забезпечення, що зумовлено його здійсненням у різних сферах життєдіяльності людини (економічній, соціальній тощо), що дозволяє науковцям розглядати соціальний захист із різних позицій.

Водночас кожне явище об'єктивної дійсності наділене певними властивостями, які визначають його зміст і дають змогу говорити про особливості. Такі властивості прийнято називати ознаками.

У філософському словнику за редакцією В. І. Шинкарука під ознаками запропоновано розуміти «особливості предмета чи явища, які визначають подібність свого носія до інших об'єктів пізнання або відмінність від них. Сукупність ознак дає змогу відрізнити предмет (явище) від інших предметів (явищ)» [1, с. 532].

Під час характеристики соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, можна виділити характерні (суттєві) та нехарактерні (несуттєві) ознаки, які відповідають головним і другорядним його властивостям [2, с. 445].

Суттєвими є ознаки, які визначають природу досліджуваного об'єкта. Вони становлять підґрунтя узагальнення предметів у понятті, а також виділення їх серед інших схожих предметів [3, с. 125].

А. В. Кофанов виділяє умови, яким мають відповідати характерні ознаки досліджуваного явища, до яких відносить: «1) безпосереднє відображення ознаки в досліджуваному явищі; 2) нестандартність ознаки, що передбачає будь-яке відхилення від норми; 3) стійкість ознаки; 4) відносну незалежність ознаки, тобто малоймовірність її зміни під впливом різних факторів» [3, с. 34–35].

Основою цих умов, можна сформулювати перелік суттєвих ознак соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, серед яких:

- фінансування соціального захисту за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, цільових програм, позабюджетних фондів, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, недержавних суб'єктів соціального захисту (релігійних, благодійних організацій, громадських об'єднань, волонтерів та волонтерських організацій тощо);

- здійснення соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, до яких за приписами ст. 1 Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунodefіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» від 12 грудня 1991 року № 1972-ХІІ належать ВІЛ-інфіковані особи та особи, які страждають на хворобу, зумовлену ВІЛ;

- здійснення соціального захисту за умови встановлення людині ВІЛ-позитивного статусу, а також інших уражень організму, зумовлених пов'язаними з впливом ВІЛ ушкодженнями імунної системи, які за відсутності лікування та впливу інших несприятливих обставин набувають клінічних проявів у вигляді різноманітних інфекційних, паразитарних захворювань, злоякісних пухлин, інших хвороб чи зумовленого ВІЛ синдрому набутого імунodefіциту;

- здійснення соціального захисту для забезпечення ефективної протидії поширенню хвороби та забезпечення людям, які живуть з ВІЛ, гідних умов життя;

- здійснення соціального захисту на державному, місцевому та недержавному рівнях;

- встановлення державою соціальних стандартів соціального захисту, нижче яких він не може здійснюватися, шляхом законодавчого закріплення видів соціального захисту, їх рівня, якості та умов надання.

Несуттєві ознаки соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, характеризуються меншою поширеністю, нестійкістю та високою ймовірністю зміни під впливом різних факторів.

У сучасних умовах до нехарактерних ознак соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, можна віднести:

- можливість отримання соціального захисту у зв'язку з ВІЛ-позитивним статусом в інших країнах.

Так, в умовах воєнного стану, введенного в Україні з 05 год 30 хв 24 лютого 2022 року, люди, які живуть з ВІЛ, стали жертвою не лише негативних наслідків збройного конфлікту, окупації, повсюдних проявів насильства, але й порушення доступу до медикаментів, у т. ч. й антиретровірусної терапії, їх дефіциту, неможливості або ускладнення проведення ранньої діагностики і т. д. Завдяки програмам АНФ Україна, Фондації АНТИСНІД-США в Україні, ініціативи «АРТ українцям за кордоном», що підтримується спільнотою лікарів, які залучені до надання медичної допомоги людям, які живуть з ВІЛ, – ECEE (Euroguidelines in Central and Eastern Europe) Network Group, ВІЛ-позитивні українці, які, рятуючись від війни, виїхали за межі України, можуть безкоштовно отримати антиретровірусну терапію та іншу медичну допомогу в країні перебування. Водночас надання соціального захисту для громадян України – людей, які живуть з ВІЛ, в інших країнах є виключенням із загального правила, яке застосовується у зв'язку із воєнним станом у нашій державі, та після його припинення чи скасування відповідна практика буде переглянута.

- одноразовий характер соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ.

Щодо цієї ознаки соціального захисту варто зазначити, що така практика взагалі не характерна для державного соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, та може бути цілком застосовна у сфері недержавного соціального захисту відповідних суб'єктів. Так, наприклад, відповідно до ст. 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року № 3236-VI, волонтерська діяльність це «добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги, яка передбачає роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами, зокрема, особам, які постраждали внаслідок інфекційних хвороб та епідемій». Жодною нормою права не передбачено, що відповідні роботи та послуги мають надаватися на системній основі, а тому договором про надання волонтерської допомоги можуть бути передбачені й одноразове їх надання. Проте, все ж таки варто констатувати, що такі випадки поодинокі й частіше за все соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ, є системним, оскільки лише таким чином можна забезпечити досягнення його мети.

- здійснення соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, шляхом надання соціальних пільг.

Те, що соціальні пільги як вид соціального захисту не характерні для соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, зумовлено процедурою реалізації права на отримання соціальних пільг, яка не потребує

окремого рішення компетентного органу про призначення конкретного виду соціальної пільги. Як стверджує С. М. Синчук, «особа, яка відноситься до тієї чи іншої категорії населення, яка має право на пільгу відповідно до законодавства, самостійно реалізує його у повсякденному житті» [4, с. 305]. Водночас інформація про ВІЛ-статус особи є конфіденційною, а тому право на соціальні пільги може бути гарантоване лише для осіб, які страждають на хворобу, зумовлену ВІЛ (наприклад, можливість продовження періоду непрацездатності до 10 місяців хворим на заразні форми туберкульозу та хворим з рецидивом туберкульозу відповідно до Закону України «Про протидію захворюванню на туберкульоз» від 5 липня 2001 року № 2586-III).

– обмеженість часу здійснення соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ.

З цього приводу варто зауважити, що з огляду на невиліковність ВІЛ, соціальний захист досліджуваної категорії уповноважених суб'єктів права соціального забезпечення, як правило, здійснюється довічно. Проте, окремі види соціального захисту надаються все ж таки протягом обмеженого часовими рамками періоду. Мова йде про соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ, при настанні інших соціальних ризиків, відмінних від встановлення ВІЛ-позитивного статусу особи, який характеризується певними особливостями порядку здійснення для відповідної категорії осіб (наприклад, допомога при вагітності та пологах жінки, яка має ВІЛ-позитивний статус, медична допомога при хворобах, зумовлених ВІЛ і т. п.).

Таким чином, соціальному захисту людей, які живуть з ВІЛ, притаманні характерні та нехарактерні ознаки. До першої групи належать ті, що визначають природу досліджуваного об'єкта і становлять підґрунтя для виділення його серед соціального захисту інших суб'єктів. Це такі ознаки, як: фінансування за рахунок усіх незаборонених законом джерел; особливе коло суб'єктів, що підлягають захисту; умови здійснення; мета здійснення; здійснення на державному, місцевому та недержавному рівнях; стандартизація.

Несуттєві ознаки соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, характеризуються меншою поширеністю, нестійкістю та високою ймовірністю зміни під впливом різних факторів. У сучасних умовах до їх переліку належать: можливість отримання соціального захисту у зв'язку з ВІЛ-позитивним статусом в інших країнах; одноразовий характер; здійснення соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, шляхом надання соціальних пільг; обмеженість часу здійснення.

Список використаних джерел:

1. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Гол. ред. УРЕ, 1986. 800 с.
2. Кохан Я. Ознака. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. ; Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
3. Кофанов А. В. Криміналістика: питання і відповіді : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 280 с.

4. Синчук С. М. Правові ознаки соціальних пільг у сфері соціального забезпечення. *Держава і право. Юридичні і політичні науки* : зб. наук. пр. 2012. Вип. 56. С. 301–306.

Ключові слова: соціальний захист, поняття соціального захисту, ознаки соціального захисту, люди, які живуть з ВІЛ, ВІЛ-позитивний статус особи.

Key words: social protection, concept of social protection, signs of social protection, people living with HIV, HIV-positive status of a person.

ТОЧИЛО КАТЕРИНА СЕРГІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри трудового права та права соціального забезпечення*

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНТРОЛЮ РОБОТОДАВЦЯ ЗА ВИКОНАННЯМ ПРАЦІВНИКАМИ ТРУДОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ

Трудові правовідносини за своєю природою передбачають керівництво та контроль зі сторони роботодавця, проте таке твердження наразі не знаходить безпосереднього відображення у нормах національного законодавства.

Зокрема в Кодексі законів про працю України (далі – КЗпП України) відсутня дефініція «трудові відносини», на відміну від терміну «трудовий договір». Наразі у визначенні трудового договору міститься посилення на обов'язок працівника виконувати роботу, визначену трудовим договором, та на обов'язок роботодавця – виплачувати працівникові заробітну плату та забезпечувати відповідними умовами праці. Тоді як про контроль взагалі тут не йдеться.

Також про обов'язок працівника чесно, сумлінно, своєчасно і точно виконувати розпорядження роботодавця, додержуватись трудової і технологічної дисципліни, вимог нормативних актів про охорону праці, дбайливо ставитися до майна йдеться у статті 139 КЗпП України.

При цьому статтями 140 та 141 КЗпП України передбачається опосередкована можливість використання роботодавцем методів переконання, виховання та заохочення для досягнення високої продуктивності роботи. Для роботодавця встановлені обов'язки, серед іншого «створити умови для зростання продуктивності праці та забезпечити трудову дисципліну».

Зазначене неможливо реалізувати без достеменного аналізу робітничої спроможності працівника як в процесі виконання поставлених завдань, так і за результатами оцінки отриманих показників.

Впровадження положень щодо контролю за виконанням працівниками трудових обов'язків за своєю сутністю має бути механізмом його відтворення, що зачіпатиме умови трудового договору, зокрема умови праці.